

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

RPO-630817-IV/09/BB

00-090 Warszawa
Al. Solidarności 77

Tel. centr. 0 22 551 77 00
Fax 0 22 827 64 53

Warszawa, *14 października 2011 r.*

Pan
Krzysztof Kwiatkowski
Minister Sprawiedliwości
WARSZAWA

Szanowny Panie Ministrze

Pragnę zwrócić uwagę Pana Ministra na problem zasygnalizowany w jednej ze skarg skierowanych do Rzecznika Praw Obywatelskich, a dotyczący kwestii dochodzenia świadczeń pieniężnych wyrażonych w walutach obcych.

Otóż, w ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich, istnieje niespójność pomiędzy regulacją materialnoprawną a przepisami kodeksu postępowania cywilnego, których obecne brzmienie nie pozwala na właściwą realizację art. 358 § 1 kodeksu cywilnego.

Ostatnia nowelizacja art. 358 kc, wprowadzona ustawą z dnia 23 października 2008 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz ustawy - Prawo dewizowe (Dz. U. z 2008 r., nr 228, poz. 1506) istotnie zmodyfikowała zasadę walutowości, obowiązującą na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, która w dotychczasowej postaci nakazywała, aby zobowiązania pieniężne na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej były wyrażone tylko w pieniądzu polskim. Obecna regulacja kodeksu cywilnego - a także uchylenie normy art. 9 pkt 15 ustawy z dnia 27 lipca 2002 r. Prawo dewizowe (Dz. U. nr 141, poz. 1178 ze zmian.) - pozwala stronom stosunku zobowiązaniowego na wybór waluty, w której ma nastąpić spełnienie świadczenia

pieniężnego. Wprawdzie zgodnie z art. 358 § 1 kc jest zasada, że dłużnik może zwolnić się z długu poprzez zapłatę w walucie polskiej, jednak od zasady tej przewidziano istotne wyjątki: tak więc zapłata powinna nastąpić w walucie obcej, jeśli zastrzeżę to ustawa, orzeczenie sądowe będące źródłem zobowiązania lub czynność prawna - strony mogą zatem dowolnie wybrać walutę, w jakiej ma zostać spełnione zobowiązanie.

Jak wynika z uzasadnienia projektu ustawy (druk sejmowy nr 470, Sejm VI kadencji) celem wprowadzonej zmiany art. 358 kc było zapewnienie swobody w zakresie zaciągania oraz wykonywania zobowiązań w walutach obcych w stosunkach między krajowymi podmiotami. Niezależnie od wyjątków od zasady walutowości, przewidzianych dotychczas przez ustawę Prawo dewizowe, w dalszym ciągu obowiązywały istotne ograniczenia w swobodzie wyboru waluty transakcji, zwłaszcza w zakresie transakcji zawieranych przez rezydentów (w rozumieniu ustawy Prawo dewizowe) w ramach prowadzonej przez nich działalności gospodarczej. Tymczasem po przystąpieniu Rzeczypospolitej Polskiej do Unii Europejskiej, w sytuacji, gdy wiele norm obowiązującego w Polsce prawa zawiera różne wielkości wyrażone w euro, utrzymanie dotychczasowej regulacji oceniono jako niecelowe.

Niemniej jednak wydaje się, że wprowadzając do systemu prawa cywilnego określoną normę materialnoprawną, ustawodawca nie dokonał jej właściwej synchronizacji z normami prawa procesowego. W sytuacji, gdy wierzyciel pragnie skorzystać z przymusu państwowego dla realizacji swoich roszczeń, mogą zaistnieć problemy z właściwą kwalifikacją procesową roszczenia, a co najbardziej istotne, niemożliwa może okazać się jego skuteczna egzekucja.

Na tle obecnej regulacji art. 358 § 1 kc nie ulega wątpliwości uznanie zobowiązań wyrażonych w walucie obcej za zobowiązania pieniężne - jest np. oczywiste, że zobowiązanie to wiąże się z możliwością żądania odsetek (art. 481 kc) czy też waloryzacji (art. 358¹ § 3 kc) - zob. A. Rzetecka - Gil, Komentarz do art. 358 kodeksu cywilnego, publ. LEX 2010, teza 8 i 9. Tak więc w sytuacji sporu sądowego, wartość przedmiotu sporu będzie stanowiła podana kwota pieniężna (art. 19 § 1 kpc) - nie istnieje bezpośrednia podstawa do „wyceniania” wartości majątkowej roszczenia w złotych na podstawie art. 19 § 2 kpc. Tymczasem przepisy kodeksu postępowania cywilnego - a także niektórych aktów wykonawczych - posługują się wyłącznie kwotami wyrażonymi w złotych polskich. Dotyczy to np. określenia właściwości rzeczowej sądu (art. 17 pkt 4 kpc), kwalifikacji roszczenia do rozpoznania w postępowaniu uproszczonym (art. 505¹ pkt 1 kpc), wartości przedmiotu zaskarżenia, od której zależy dopuszczalność skargi kasacyjnej (art. 398² § 1 kpc). Analogiczne zasady oblicze-

nia wartości przyjęte są także w ustawie z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2010 r., nr 90, poz. 594 ze zmian.). Prawdopodobnie praktyka sądowa pozwoli na wypracowanie pewnych reguł, np. poprzez wykładnię funkcjonalną normy art. 19 kpc w powiązaniu z art. 358 § 2 kc (pomimo obowiązku spełnienia świadczenia w walucie obcej). Niemniej jednak nawet na tle regulacji art. 358 § 2 kc mogą pojawić się kwestie sporne co do właściwego kursu waluty. Strony napotkają także problemy chociażby w wypełnieniu formularza obowiązującego w postępowaniu uproszczonym, gdzie wartości pieniężne podaje się w złotych polskich (wzory wprowadzone rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 29 maja 2002 r. w sprawie określenia wzorów i sposobu udostępniania stronom urzędowych formularzy pism procesowych w postępowaniu cywilnym - Dz. U. nr 80, poz. 728).

Oczywiście, posługiwanie się przez ustawodawcę wartościami wyrażonymi w złotych polskich jest konieczne z uwagi na obowiązujący system pieniężny, gdyż te znaki pieniężne są w Rzeczypospolitej Polskiej prawnym środkiem płatniczym (art. 31 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym Banku Polskim - Dz. U. z 2005 r., nr 1, poz. 2 ze zmian.). Niemniej jednak wydaje się celowym wprowadzenie odpowiedniej regulacji procesowej, która pozwoli na precyzyjne wskazanie wartości przedmiotu sporu w przypadku dochodzenia świadczenia pieniężnego wyrażonego w walucie obcej; konieczna jest także odpowiednia korekta aktów wykonawczych, która pozwoli na przedstawianie roszczeń wyrażonych w walucie obcej.

Jednak najbardziej istotnym problemem okazuje się możliwość prowadzenia egzekucji na podstawie tytułu wykonawczego, który określa obowiązek zapłaty w walucie obcej.

Zgodnie z art. 783 § 1 zdanie drugie kpc, w brzmieniu nadanym ustawą nowelizacyjną z dnia 2 lipca 2004 r. (Dz. U. z 2004 r., nr 172, poz. 1804), jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej, tytułom egzekucyjnym zasądzającym świadczenie w walutach obcych sąd nada klauzulę wykonalności ze zobowiązaniem komornika do przeliczenia zasądzonej kwoty na walutę polską według średniego kursu złotego w stosunku do walut obcych ogłoszonego przez Narodowy Bank Polski w dniu poprzedzającym przekazanie należności wierzycielowi. Obecna regulacja art. 783 § 1 kpc została wprowadzona do porządku prawnego przed nowelizacją art. 358 § 1 kc, konstrukcja procesowa nie koresponduje zatem z normą prawa materialnego. Niemniej jednak należy zapewne przyjąć, iż ogólna regulacja kodeksu cywilnego, pozwalająca na wybór waluty, jest „przepisem szczególnym” w rozumieniu art. 783 §

1 kpc, tak więc nadając klauzulę wykonalności sąd nie zobowiązuje komornika do przeliczenia waluty - o ile orzeczenie sądowe zastrzega spełnienie świadczenia w walucie obcej.

Na tle interpretowanych przepisów, pojawiają się jednak dalsze kwestie:

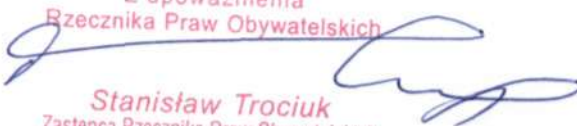
Po pierwsze należy rozważyć, czy na etapie postępowania o nadanie klauzuli wykonalności sąd bada także inne - poza orzeczeniem jako (poniekąd samoistnym) źródłem zobowiązania - wypadki istnienia obowiązku spełnienia świadczenia w walucie obcej, gdy źródłem takim jest ustawa czy czynność prawna, czy może dokonywać tego np. tylko wówczas, gdy nadaje klauzulę tytułom nie pochodzącym od sądu (np. bankowym tytułom egzekucyjnym, aktom notarialnym).

Po drugie, egzekwując świadczenie określone w walucie obcej, nie zawsze będzie istniała możliwość egzekucji tego roszczenia np. z walutowego konta bankowego dłużnika. Zapewne często dojdzie do sytuacji, gdy egzekucja zostanie skierowana do praw majątkowych, których spieniężenie będzie następowało w walucie polskiej. Niezależnie od rodzaju egzekwowanej waluty, obliczenie kosztów egzekucyjnych zawsze nastąpi w złotych. Tymczasem w przepisach procedury cywilnej nie istnieje mechanizm zarówno przeliczania tych wartości (nieaktualna treść § 41 rozporządzenia z dnia 9 marca 1968 r. w sprawie czynności komorników została w zasadzie zastąpiona przez wprowadzony art. 866² § 3 kpc, dotyczący sprzedaży dewiz), jak i nabycia przez organ egzekucyjny walut obcych, w których wyrażone jest zobowiązanie. Wydaje się zatem, że brak regulacji o charakterze „technicznym” może stać na przeszkodzie egzekucji świadczeń wyrażonych w walucie obcej.

Podsumowując: należy stwierdzić, że zasadnicza zmiana treści art. 358 kc nie znalazła odzwierciedlenia w przepisach o charakterze proceduralnym: może to stanowić barierę dla właściwej realizacji normy, która przewiduje określone uprawnienia majątkowe.

W związku z powyższym, na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2001 r., nr 14, poz. 147 ze zmian.), uprzejmie proszę Pana Ministra o rozważenie przedstawionego problemu, i przekazanie mi swojego stanowiska w sprawie.

Z poważaniem

Z upoważnienia
Rzecznika Praw Obywatelskich

Stanisław Trociuk
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich